

BOODOS BEREŇ 2021 PHUJAKO VELKIBONNA

Finitiko them hin dieludiilo aro froo phuuji, kai hin botnosko laagako paalal kokaro falliba. Phuu ħluutila buut saakenna, so tšalavena buuribongiiren.

Phujako koni praaluno vollako rikkiboskiiro hin komujengo velkime vollakiiriba. Vollakiiribosko lendi (vollakiire) velkavaha phujako velkibossa staar bereħhesko tiijake. Följime phujako velkibi rikkavaha kurko diives **13.6.2021**.

Aro phujako velkibi vojuvena te den lyija ta panna tšettaven peen velkimeske, saare pherto oldrako kumuja koon buuruvena aro Finitiko them ta koone hin finitiko komuja ta panna dola vaure themmengo folki, koon buuruvena daari, bi lenge hin kutti spesiaalide laagi.

Lyijako diiben aro Finitiko them naa mostiba te tšeeren.

Aro Abborisko themmesko phujako thaan na rikkavena phujako velkiba bereħ 2021.

Lyijako horttiba – koon lela te del lyijako diiben

Tu leha te del to lyijako diiben aro phujako velkibi, ke tu aaħħeha Finitiko themmesko folkos elle tšek vauro themmesko folkos, so ħunjula aro Europako unionisko themme, Islandisko elle Norjako folkos ta ka tu pherjuveha följime naaljibi:

- tu pherjuveha 18 bereħ sistones aro velkibosko diives (13.6.2021)
- tuut hin tšeerisko phuu aro Finitiko them sistones 23.4.2021

Ke tu aaħħeha vauro themmesko folkos, tu leha te del to lyija aro phujako velkibi, ke

- tu pherjuveha 18 bereħ sistones velkibosko diives (13.6.2021)
- tuut hin aaħtas tšeerisko phuu aro Finitiko them hilo dui bereħesko tiija sigide 23.4.2021

Tšeerisko phuu vela tšeerisko phujako laagako paalal. Butvares tšeerisko phuu hin douva phuu, kai tu buuruveha.

Aro bereħ 2021 phujako velkiba to tšeerisko phuu vela doolesko paalal, so phuu hin merknade aro to tšeerisko phujake aro folkengo džaanibosko stelliba 23.4.2021 kamana 24.

Tu vojuveha starkaves to tšeerisko phuujaiko džaaniiba Digi- ta folkengo džaaniibosko tšenstata.

Aro phuujaiko velkiba tu vojuveha del to lyija innasto to iego tšeerisko phuujaiko velkiboskiireske.

Phukiba lyijako diibenesta bitšavaha saarengge koonen hin lyija diibenosko horttiba

Digi- ta folkengo džaaniibosko tšensta rikkila lyija horttibosko rekisteris, kai hin saarengge lyija horttibongiirengge džaaniibi. Aro lyija horttibosko rekisteris naa mostiba te phukavel froojimes.

Digi- ta folkengo džaaniibosko tšensta bitšila sistones **20.5.2021** phukiba lyijako horttibosta helle phukibosko beleňkos saarengge koonen hin lyijako horttiba, ta koonosko adressedos hin džaanimen. Tu leha to phukibosko beleňkos bi elektriikaanes, ke tu hin liijal te rikkaves Digi- ta folkengo džaaniibosko tšenstako diijime elektriikaano boodosko tšenstiba helle Suomi.fi-viestit (butide džaaniiba adressedosta www.suomi.fi/viestit). Aro lyija horttibosko phukiba hin sikjibi sar te den lyija, aro listos hin to buuriibosko stedosko neer aaňhime angluno lyija diibenosko stedenna ta džaaniibi to lyija horttibosta. Lyija horttibosko phukiba tuut naa mostiba lel tussa aro lyija diibenosko stedos, le bi tukko pinsibosko tšeečni

Velkibosko doogiba – koon lela te aaňhes alsiboskiiro

Tu aaňheha velkibosko doogimen helle tu vojuveha te tšuuves tuut alsiboskiireske aro to buuriibosko phuujaiko velkibossa, ke tu pherjuveha följime naaljibi:

- phuu, kai tu tenkaveha te tšuuves tuut alsiboskiireske, hin to iego phuu
- tuut hin lyija diibenosko horttiba aro iek Finitiko phuuja
- tuut naa oppenbaaride uutan volla dömmibosko beňhibosko ħluutibaha.

Aro phuujaiko laaga hin listos staadesko tšenstako džeennenna ta phuujaiko liedime tšenstako džeene ta buttibongiire koonen na aaňhena velkibosko doogimen aro phuujaiko velkiba.

Alsibongiirengge tšuuviiba aro phuujaiko velkiba

Aro phuujaiko velkiba vojuvena te tšuuven alsibongiire

- registerimen (politika) ringi
- lyija horttibongiire, koone hin tšunde velkibosko sankiba.

Ringi ħluutavena iega alsibongiirena paalal lengo tšuuviibi. Ke tu kammeha ringosko alsiboskiireske, tuut mote ħömsaves dotta to ringaha.

Aro velkiba sankibosko laagiba hyövuvaha kuttides deñ phuu jako buuribongiiren, koonen hin lyija diibenesko horttiba. Aro dola beski phuuji velkiba sankibosko laagiba rökkula endo bi triin elle pangh buuriboskiires.

Dui elle butide (politika) ringen hin horttiba te laagaven velkibosko sankiba. Dui elle butide velkibosko sankibi hin horttiba te laagaven te formaven tšetano listos.

Ringos, velkibosko sankiba elle tšetano listos vojula aahñes aro phuu alsibongiire naa butide sar pañvaro douva moola sar buut alsibongiire velkavena. Aro vollakiiribi velkavena kuttides 13–79 alsiboskiires phuu jako buuribosko moolako paalal, bi phuu vojula te hluutaven panna baaride moola alsibongiiren.

Sakka alsiboskiires hin iego numra. Alsibongiirena tšeerena apo papros veegime alsibongiirengo listengo sankiba, kai hin merknide alsibongiire aro numrako stelliba vaagos numrata 2. Alsibongiire aro sankiba hin stellade paalal ringen ta itlisten. Sakko alsibongiiresta aro sankiba hin följime džaanibi: nau, alsiboskiiresko numra ta professios. Panna alsibongiirengo listosta dissula auri

- save ringi hin formade velkibosko staggos
- save velkibosko sankibi hin formade itlistos
- save ringi na hunjuvena aro velkibosko staggos
- Koon alsibongiirena hin itlistosko auri aahñime alsibongiiren.

Alsibongiirengo listengo sankibi tšeerena aro saare phuuji 14.5.2021. To phuu jako sankiba hin dikkimen aro lyija diibenesko skoopa ta hortto ministeriosko velkibosko pah (www.vaalit.fi). Ke tu deha to lyija sigide aro vauro sar to iego tšeeresco phuu, tu vojuveha te kammes velkibosko tšenstiboskiiresta to iego phuu jako alsibongiirengo listengo sankiba.

Lyija diibenesko tiiji

Tu vojuveha del to lyija apo velkibosko diives kurko 13.6.2021 elle sigide velkibosko diives gnaaluno lyija diibenesko tiija. Tu vojuveha del to lyija bi iekvar. Dui lyija diibenesta hin tšunde straffiba aro kriminaalo laaga.

Gnaaluno lyija diiben:

Gnaaluno lyija diiben byrjula aro Finitiko them aro **mañkurno diives 26.5.2021** ta hluutila kurkesko **vauro diives 8.6.2021**

Gnaaluno lyija diiben byrjula aro auriako themme kurkesko **mañkurno diives 2.6.2021** ta hluutila **kurkesko houto diives 5.6.2021**.

Vaure gnaaluno lyija diibenesko stedi lyija diibenesko tiija hin stöttide.

Tu vojuveha del to lyija gnaalal kai tšeeni gnaaluno lyija diibenesko stedos aro tšeeruno them elle auriako themme. Gnaaluno lyija diibenesko stedi hin

- aro tšeeruno them dola lyija diibenesko stedi so phuu hin volladas, butvares naalal merknos (nm.) phuu jengo tšensti

- buut Finitiko naalunibe aro auriako themme
- institutji, sar dukatengo huusi, sosiaalo omsorgibosko aktiviteetesko iekiba ta straffibosko institutji.
- Aro institutji vojuvena den lyija bi dola komuja koonenna rikkavena omsorgiba elle doori liijime komuja
- finitiko panjako beere, so aro lyija diibenesko tiija hin aro auriako themme. Aro panjako beero vojuvena den lyija bi panjako beeresko personaalo, vandribongiire na vojuvena te den lyija aro panjako beero.

Lyija diiben aro velkibosko diives:

Velkibosko lyija diiben hin kurko **13.6.2021 kamana 9–20**.

Tu vojuveha te del to lyija aro velkibosko diives bi aro doi lyija diibenesko stedos, so hin merknade apo doi lyija horttibosko phukiba, so hin bitšade tukke.

Tšeeresko lyija diiben:

Ke tu na vojuveha tšiňkas staaves ta, te tuut hin drouvo te ħleppuves doi stedos kai dena lyija, tu vojuveha del to lyija aro to tšeer sar gnaaluno lyija diibenesko tiija.

Aro tšeeresko lyija diiben mote phukaves sistones kurkesko **vauro diives 1.6.2021** sigide kamana 16. Phukiba tšeeraha tšeeribosko phuujaako maňkurno velkibosko phuujaake, savo tšetano džaaniba tu laňheha apo to lyija horttibosko phukibosta. Aro it huupa buurime omsorgibosko rikkiboskiiri vojula del pesko lyija it tiija, bi spesiaale laagengo paalal.

Liinesko lyija diiben:

Ke tu aaňheha gnaaluno lyija diibenesko tiija ta velkibosko diives aro auriako them, tu panna vojuveha te del to lyija auriako themmesta liineha.

Ke tu kammeha te del to lyija liineha, tuut hin mostiba te khaares liinesko lyija diibenesko materiaalos hortto ministeriosko tšenstibosta, te joon bitšavenas aro doi adressedos so hin aro auriako them. Puňħiba tu vojuveha te tšeeres naa sigide sar triin tšoon naal velkibosko diives. Tu koones hin lyija diibenesko horttiba hin mostiba te svaaraves kokares dotta, te tu khaareha liinesko lyijako dokumentji tšiňko tiijaha jakkes, te tu hinnuveha te bitšaves paalal liinesko lyija diibenesko skaalo aro to phuujaako maňkurno velkibosko gruppos aro doi tiija so hin tšundo aro velkibosko laaga.

Jakkes to deha lyija

Gnaaluno lyija diiben ja velkibosko diivesko lyija diiben fanula aro lyija diibenesko stedos. Tu vojuveha te del to lyija bi iek alsiboskiires, koon hin merknade aro to iego phuujaako alsibongiirengo listengo sankiba.

1) Tšatša koon tu sal aro velkibosko tšenstiboskiireske helle sika to passis, komunisko beleňkos, traadibosko beleňkos elle vauro tšatšo saakako liin. Velkibosko tšentaboskiiro/i dela tukke lyija diibenesko biljet.

2) Dža aro lyija diibenesko skoopaa. Doori vojula it tiija aaňhes bi iek komunis.

3) Merkna aro lyija diibenesko biljetos douva alsiboskiiresko numra, kooneske to deha to lyija. Tu leha del to lyija bi iek numra aro lyija diibenesko biljetosko trystalo. Me tšeer aro lyija diibenesko biljetos tši vauro merknibi. Tšu alsiboskiires. Merkna alsiboskiiresko numra kooneske tu deha to lyija. Phager lyija diibenesko biljetos jakkes, te to merknime numra na dissula auri.

4) Riga lyija diibenesko biljetos phandimes aro velkibosko tšentiboskiireske. Jou tšuuvela doi stamplako merknos.

5a) Ke tu deha to lyija aro lyija diibenesko diives, pera stamplime lyija diibenesko biljetos aro velkibosko mohto.

5b) Ke tu deha to lyija aro gnaaluno lyija diiben, velkibosko tšenstiboskiiro/i dela tukke velkibosko skaalo, kai tu tšuuveha to stamplime lyija diibenesko biljetos.

Ke tu aañheha jakke bidžoralo/i, te tu na orkuveha te tšuuves alsiboskiiresko/i numra aro biljetos, tu vojuveha te rikkaves hañtiboskiires elle velkibosko jelbiboskiires. Hañtiboskiiro/i na vojula te aañhes alsiboskiiro/i aro velkiba naaka alsiboskiiresko neeruno naarti. Hañtiboskiires hin svaariba te rikkaves velkibosko tšorjilba jakkes te rikkaves velkibosko garime saare džaanibi so jou/joi hin liijas.

Tildžaanibi

- Tildžaanibi aro velkiba dena phuujaako mañkurno velkibosko gruppos. Puññibi so tšalavena kokaribosko lyija diibenesko horttiba svaarila Digi- ta folkengo džaanibosko tšensta. Dola duiengo tšentano džaanibi hin aro lyija horttibosko phukiba.
- Gnaaluno lyija diibenesko stedengo andressi ta phirro aañhibosko tiiji, liinlyijadiibenesko khaaribosko sikibi, džaanibi alsibongiirennna ta vauro džaanibi velkibonna lañhena aro hortto ministeriosko velkibosko pañhi aro adressos www.vaalit.fi
- Džaanibi phuujaako velkibongo alsibongiirennna lañheha apo hortto ministeriosko velkibosko pahhenna 14.5.2021 paalal ta džaanibi gnaaluno lyija diibenesko stedenna 12.4.2021 paalal.
- Dauva hin bereñ 2021 phuujaako velkibosko ömsibosta diijime ta laagako (256/2021) paalal tšerto ranniba aro Juulako tšoon oppenbaarime phukiba.

Digi- ta folkengo džaanibosko tšensta 29.3.2021